

58 formu, o invenci a tvorbu tvárnou, malbě, jež chce jen hladce po evropsku konversovati, vzrostl v díle p. Obrovského nebezpečný nepřítel, jemuž jest tuším souzeno, aby byl bezděky mstitelem mnohého hříchu. Páni Böttingerové, Šimonové, Nechlebové a tutti quanti měli by uvážít, že jsou zde ohroženi na vlastním poli a vlastní zbraní, a nepřeslechnout ukrytého hlasu tohoto případu.

Nová metla na českou literaturu

byla spletena v podobě t. zv. knihovny fondu Zeyerova. Číslo za číslem v ní vychází, co číslo, to práce cenou počtěná, a co číslo, opakuje se totéž divadlo: kritika vrčí a laje, obecenstvo spíná ruce a zapíná kapsy, přátelé počtěncovi zubí se do vousů a autor s laurem na čele stojí tu nějak zkrátka a zmokle. A myslím nebude lépe, pokud nebude tato výborná instituce zneškodněna institucí novou na niž podávám zde skromný návrh. Budiž založen jakýsi, úřední češtinou mluveno, *Vzdorofond*, který by měl přímým účelem odvracet mladé literáty od uveřejňování. Každý, jemuž se dostane ceny, musí před porotou zničit počtěnou sbírku, a rok co rok, pokud se bude zdržovati tisku, budiž mu vyplácena roční remunerační 500 K. Hovořil jsem o svém návrhu se znateli národní duše české, kteří mne ujistili, že nebylo by třeba k tomuto *Vzdorofondu* značnějšího kapitálu: jak znají českou duši, tvrdí, že raději mladý český literát zemře hladem, než by si dal odkoupiti sebedráže svou poukázku na nesmrtelnost sebezpochybnější. Tvrdí, že lid tento založen jest idealisticky — alespoň po některých stránkách.

V Otakaru Hostinském,

který zemřel dne 19. ledna v 63. roce, ztratili jsme vzácného ducha, představitele první heroické generace zakladatelů a budovatelů našeho dnešního podkladu vědeckého i literárního, druha Gebauerova, Gollova, Masarykova. Otakar Hostinský byl nejen opravdový myslitel a pracovník vědecký, odborník vzácných kvalit, byl i víc: byl i moderní osobnost kulturní, muž, jemuž nebyl žádný zájem lidského ducha ani srdce cizí, muž, který dovedl státí za svůj moderní názor celou svou osobou. Herbart, R. Wagner, Semper byli v mnohém učitelé a mistři jeho myšlenky, ale ne jejími vládci a pány: Hostinský domýšlel je často a naplnil nejednou šťastně i podmínku, kterou klade Nietzsche na opravdového žáka: dovedl jítí přes svého učitele a po případě i proti němu. V estetice vyšel ze stejných předpokladů jako Durdík, ale jaký jest rozdíl mezi nimi! Vedle upjatého dogmatika Durdíka, který hledí do minulosti, stojí tu Hostinský s tváří obrácenou k budoucnosti, duch pragmatiký a životný. Jest možno, ano jisto, že budoucnost bude jinak pojímata a řešiti nejednu otázku, než jak ji pojímal a řešil Hostinský, souditi nejeden zjev jinak, než jak jej soudil on, — ale to nezmění nic na jeho významu, aniž ho zeslabí: uslech-

tilá a harmonická osobnost stála za každým jeho projevem, který byl výrazem její vnitřní nutnosti, a tu jest cosi, co jest nedostupné pouhým útokům časovým. Goethovo slovo o osobnosti jako nejvyšším štěstí a daru smrtelníků může svým přízvukem opakovat i Hostinský. Populární svody nedovedly nikdy lákat, jako hrozby nepopulárnosti a davového pošklebku a posměchu nedovedly nikdy odstráti tohoto čestného a opravdového myslitele: jeho estetické stanovisko nečinilo nikdy ústupků popularitě a nekoketovalo nikdy s širokým pohodlnictvím mas; nepopulární byli umělci, za něž lámal kopí; nepopulární byl v té době Smetana, nepopulární Richard Wagner, nepopulární Fibich. Tento tichý muž, oddaný jen své práci, který nenáviděl hluku veřejného fora, dovedl položit i celou svou osobu na váhu, šlo-li o věci jeho uměleckého nebo vědeckého a mravního přesvědčení, jako v bojích rukopisných.

Podivuhodná byla duševní svěžest a pracovitost Hostinského do poslední doby. Ještě v prosinci, kdy měl jsem čest mluvit s ním naposledy, byl plný plánů literárních a projevoval nevšední zájem o časové otázky estetické a literární. Rozhovořil se mimo jiné s bystrou živostí o některých psychopathických výkladech geniality a polemisoval s velikou bystrotou a parátností se spisem Lombrosovým, sem spadajícím. Dogmatický apriorism Lombrosův, jeho nekritičnost a nepřesnost, s jakou zachází s fakty, pobuřovaly zřejmě Hostinského a obratem ruky uvedl mně několik flagrantních dokladů, jak fantasticky sestavuje si Lombroso své důkazy, jak lehkomyslně a jednostranně vykládá fakta, jak nevědecky vykořisťuje i nejpochybnějších anekdot. Na thema toto dostali jsme se z hovoru o tom, jak pojímati Shakespearova Hamleta. Hostinský slíbil mně totiž již dříve příspěvek pro Novinu a při této příležitosti tázal se mne, vyhovoval-li by mně článek o Hamletovi, a skizzoval mně hned své pojetí tohoto geniálního charakteru Shakespearova. Velmi charakteristicky obracel se přitom proti těm interpretům, kteří nevycházejí od básníka a jeho síly individualisační a charakterotvorné, nýbrž podkládají mu své generalisace spekulativné; v lehké odbočce do herectví srovnal pak velmi jemně různé německé herecké pojetí Hamleta s pojetím Vojanovým. Tuto studii o Hamletovi slíbil mně Hostinský na leden; ale nebyla mu, žel, popřána již možnost dostáti svému slibu. Novina má tedy dvakrát příčinu želeť smrti tohoto nevšedního ducha; ztrácí v něm příznivce, který ji sledoval, jak mně napsal, pozorně a se sympatií.

Jaroslav Vlček

dovršíl 22. ledna padesát let svého života. Osobní stránka nedovede mně zabrániti, abych při této příležitosti neoceníl spravedlivě nevšedního významu životního díla Vlčkova, jeho široce založených Dějin české literatury, které jsou opravdu mezníkem v české literární historiografii a dílo v mnohém směru odvážné a šťastné. Vlčkovy Dějiny české literatury budou vždycky pěkným pomníkem kulturně historické metody Hettnerovy a Tainovy, užitě na látku často subtilní jemně, pružně, obzíravě i prozíravě a nezřídka i duchaplně. — Jaroslav Vlček pojal české literární dějiny v těsné souvislosti s dějinami duchovní osvěty české; literatura jest mu především nositelkou idejí osvětě kulturních a stav její výsledkem i zrcadlem činitelů společenských, a úkol literárního historiografa podává mu často jen vítanou zá-

mínku k pěkným průřezům kulturně historickým, podaným nejednou jako šťavnaté barevné obrazy duševních interiérů dobových, nebo k živým portrétům, obyčejně staromistrovsky vyváženým do hladké a akademické rovnováhy světla a stínů. Vlastní geneze idejí a hlavně forem básnických a literárně uměleckých bývá tím často ovšem obcházena nebo dokonce pomíjena; nedostatek ten bude nejpatričnější v moderních dobách české literatury, zatím jest zřejmý v době romantické, a poroste, jak bude se blížit Vlček v poslední části svých dějin přítomnosti; a vrcholy díla jeho přirozeně tvoří epocha osvícenského obrození v XVIII. stol. a na počátku stol. XIX. a epocha reformační, doby, v nichž literární forma ustupuje za racionalistickou intenci a tendenci. Vlčkovy Dějiny literatury české jsou jako všechna díla tohoto způsobu jen první dobytí látky a budou dříve nebo později přepsány methodou vnitřnější a jemnější z hlubšího poznání morfologie umělecké a literární.

Charles Louis Philippe,

mladý znamenitý romanopisec a povídkář francouzský, zemřel nedávno v Paříži v plném mužném věku. Philippe jest snad úplně neznámý našemu obecenstvu i mladé literatuře, a přece má mnohem větší hodnotu uměleckou a básnickou než devět desítn toho, co se překládá u nás z moderní literatury francouzské. — Philippe byl básník (třeba psal prózou) světa vydědenců a ubožáků, básník prostý vši sentimentality, velmi autentický, a proto ve svých chvílích i veliký a monumentální. Philippe byl, chcete-li, naturalista, poněvadž psal o prostitutkách a tuláčích velkoměstských, ale naturalista neobservance Zolovy, nýbrž Dickensovy a ještě více Dostojevského. Poznal vroucně horečným planoucím okem svět bídy a utrpení a vyvolával jej bez frázi, bez obžalob, bez ospravedlňování, bez plaidoyerů jako děsivý svět nutnosti a osudnosti: v tomto zorném úhlu byla jeho umělecká síla. „Charles Louis Philippe,“ píše o něm kritik J. Ernest-Charles v Les samedis littéraires, 4me série, na str. 95, „přelévá v nás dojetí, které proctíl! Miluje však pokořence a sladkou intimitu jejich melancholického a dobrého života. A jeho poníženi rekové jsou všichni hodní podivu. Jsou hodní podivu, poněvadž Charles Louis Philippe dovede vnést poesii až v samu všední skutečnost jejich prostředního života, a i duše malé květinářky Berty Méténierové, již Bubu z Montparnassu uvrhl v prostituci, jest poesie sama!“

Z románů jeho ceněn jest nejvýše *Bubu de Montparnasse*, román pouliční prostitute pařížské, ale přitom, jak praví Ernest-Charles, „kniha přísná, vážná, ctnostná, jímavá“. Já cenil bych ještě výše některé z posledních jeho povídek, v nichž valem uznával umělecky tento vášnivý, vznícený, ale poněkud chaotický duch; jsou to práce jakési bezesporné, jasné pravdy, práce vnitřní nutnosti samozřejmě jako osud lidský, a těmito rysy blíží se místy k umění opravdu velikému, k jakémusi klasicismu realistickému. Philippe padl, když se blížil dokonalosti a ztěkal poslední bašty svých vnitřních možností tvůrčích. Vášnivou láskou miloval Dostojevského, který mu byl vlastní mistr a učitel moderního světa, Rembrandt dneška. „Byl nadán třemi velkými ctnostmi,“ praví o něm Stuart Merrill v posledním *Mercuru*, „Věrou, Nadějí a Láskou. Jeho hlas pozdvihl se z temnot ve prospěch těch, kdož v nich žijí, lze-li tak zneužívat toho slova, neboť život tří čtvrtin lidstva není než pomalé umírání.“